

Vergaderjaar 2016–2017

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 2368

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 11 juli 2017

De vaste commissie voor Financiën heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Financiën over de brief van 2 mei 2017 over de kabinetsreacties op het actieplan van de Europese Commissie «Financiële diensten voor de consument» en op het verslag van de Europese Commissie over «Versnellen Kapitaalmarktunie» (Kamerstuk 22 112, nr. 2341).

De vragen en opmerkingen zijn op 1 juni 2017 aan de Minister van Financiën voorgelegd. Bij brief van 10 juli 2017 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Duisenberg

De griffier van de commissie,
Berck

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de Minister

1. Vragen naar aanleiding van Kabinetsreactie op het Actieplan «Financiële Diensten voor Consumenten»

De vragen naar aanleiding van de kabinetsreactie op het actieplan «Financiële Diensten voor Consumenten» worden hieronder thematisch behandeld. Eerst wordt ingegaan op een aantal procedurele en algemene thema's. Vervolgens ga ik in op vragen rond kredietverlening. Dan worden de vragen over betalingsverkeer beantwoord. Tenslotte worden vragen rondom autoverhuur behandeld.

1.1 Algemeen

De leden van de fractie van de VVD vragen of er overleg met de betrokken sectoren heeft plaatsgevonden.

Bij het opstellen van de Nederlandse reactie aan het Groenboek financiële retaildiensten is overlegd met diverse consumentenorganisaties, brancheorganisaties en toezichthouders. De kabinetsreactie op het actieplan is met de toezichthouders afgestemd.

De leden van de fractie van de VVD vragen of er een analyse gemaakt is van hoeveel gebruik wordt gemaakt van diensten in andere lidstaten en of er vraag is bij consumenten naar diensten uit andere lidstaten.

Voorafgaand aan het actieplan heeft de Europese Commissie een consultatie gedaan op basis van het Groenboek Financiële Retaildiensten. Dat is de basis voor de selectie van acties. Deze acties hebben over het algemeen een analytisch karakter en zijn erop gericht eventuele vervolgstappen goed voor te bereiden. De Europese Commissie geeft aan op basis van de acties in dit plan op sommige punten mogelijk met concrete voorstellen voor aanpassing van wet- en regelgeving te komen. Bij eventuele concrete voorstellen verwacht ik van de Europese Commissie onderbouwing waarbij ook wordt ingegaan op de vraag bij consumenten naar diensten uit andere lidstaten.

De leden van de fractie van de PVV vragen om aan te geven wanneer ieder voorstel van de Europese Commissie moet zijn afgerond.

In de annex van het actieplan heeft de Commissie aangegeven welke deadline zij zichzelf heeft gesteld. Deze annex is als bijlage bij het Actieplan gevoegd en als zodanig met de kabinetsreactie meegestuurd. Bijgaand treft u deze nogmaals aan.

De leden van de fracties van de PVV, het CDA en D66 vragen naar het onderzoek dat de Europese Commissie gaat doen naar consumentenbescherming en gedragstoezicht om ongerechtvaardigde belemmeringen te identificeren en weg te nemen en hoe eventuele vermindering van het in Nederland bestaande niveau van consumentenbescherming kan worden gehandhaafd.

Het kabinet is voorstander van het harmoniseren van de regels ook voor consumentenbescherming, omdat harmonisatie kan bijdragen aan betere werking van de interne markt en dat kan voordelen opleveren voor consumenten. Het kan zinvol zijn om kritisch te kijken naar de eigen regels en te bezien of daaruit geen ongerechtvaardigde belemmeringen voor buitenlandse toetreding voortvloeien. Momenteel is echter nog onduidelijk wat de reikwijdte en werkwijze van dit onderzoek zal zijn. Ook het Europees speelveld op dit gebied, waar de leden van de fractie van het CDA naar vragen, is nog moeilijk in te schatten. Veel zal afhangen van de reikwijdte van dit onderzoek en de manier waarop dat wordt vormgegeven. Nederland heeft geen veto, zoals de leden van de CDA-fractie

vragen. Nederland zet er op in dat dit een vrijwillig onderzoek wordt waarbij barrières in kaart worden gebracht. Als barrières volgens een lidstaat gerechtvaardigd zijn, leidt dat wat Nederland betreft niet tot aanpassingen.

Verder vragen de leden van de fractie van het CDA of het toezicht op financiële markten in andere EU-landen op het niveau van het Nederlandse AFM- en DNB-toezicht staat en of dat via het Europees paspoort niet tot risico's voor consumenten kan leiden.

In beginsel werken alle toezichthouders met dezelfde regels, maar de uitvoeringspraktijk kan nog steeds verschillen. In de Europese regelgeving zijn een aantal mogelijkheden voor nationale overheden om daarin keuzes te maken, en als er geen sprake is van maximumharmonisatie zijn er mogelijkheden tot nationaal aanvullende maatregelen. Voor de handhaving van eventuele Europese regels zijn geen nieuwe Europese instanties nodig, maar het kan wel wenselijk zijn om bestaande toezichthouders (zoals ESMA) een grotere rol te geven.

De leden van de fractie van de PVV vragen naar de eventuele budgettaire gevolgen en administratieve lasten van de voorstellen van de Europese Commissie.

Het actieplan bevat alleen algemene beleidsvoornemens. Budgettaire gevolgen, (afname van) regeldruk, en/of eventuele administratieve lasten worden in beeld gebracht bij de publicatie van concrete voorstellen voor (de vermindering van) wet- en regelgeving. Over wetgevende voorstellen wordt uw Kamer geïnformeerd door middel van een BNC-fiche waarin deze aspecten behandeld worden. Dit zal ook het geval zijn bij wetgevende voorstellen die voortkomen uit het actieplan.

1.2 Kredietverlening

De leden van de fractie van de VVD vragen wat wordt bedoeld met actiepunt 9 inzake de kredietwaardigheidsbeoordelingen, om welke concrete voorstellen het gaat het en wat daarvan de gevolgen zijn.

De richtlijn 2008/48/EG inzake consumentkrediet schrijft voor dat de kredietgever de kredietwaardigheid van de consument voor het sluiten van de kredietovereenkomst beoordeelt op basis van toereikende informatie. De uitwerking van deze verplichting is aan lidstaten gelaten. Ook voor hypothecaire kredietverstrekking geldt dat de kredietwaardigheid van de consument moet worden getoetst. Het kabinet ondersteunt het introduceren van gemeenschappelijke standaarden voor kredietwaardigheidsbeoordelingen en gemeenschappelijke principes voor kredietverlening aan consumenten. Concrete voorstellen zullen worden opgenomen in wetgevende voorstellen van de Europese Commissie. Het stroomlijnen en harmoniseren van deze regels dient echter niet tot een verlaging van de consumentenbescherming, zoals we die in Nederland kennen, te leiden.

De leden van de fractie van de VVD vragen welke problemen het kabinet momenteel signaleert met betrekking tot online krediet in het buitenland en in hoeverre deze problematiek op het netvlies van de Europese Commissie staat. Voorts vragen de leden van de fractie van de VVD of het vooral gaat om grensoverschrijdende toegang tot consumentkrediet op een verantwoorde manier mogelijk te maken. De leden van de fractie van de SP vragen naar de plannen van het kabinet om consumenten te beschermen en vragen om nader in te gaan op de behoeften en mogelijkheden van consumenten om in het buitenland kredieten af te sluiten. De leden van de fractie van de PvdA vragen in hoeverre het actieplan gevolgen heeft voor de maatregelen die Nederland voornemens is te

nemen en welk effect het actieplan heeft op kredietverlening door buitenlandse aanbieders aan Nederlandse consumenten.

Sinds 2011 heeft Nederland hard opgetreden tegen aanbieders van flitskredieten: kredieten met een korte looptijd (minder dan drie maanden) die vaak via internet en tegen een hoge rente worden aangeboden. Hoewel het aantal aanbieders de afgelopen jaren fors is gedaald, zijn er enkele aanbieders die vanuit het buitenland online flitskrediet aan blijven bieden aan Nederlandse consumenten. De online-aanbieders die zijn gevestigd in het buitenland vallen in beginsel onder de wet- en regelgeving van de lidstaat waarin zij gevestigd zijn. Op dit moment worden maatregelen getroffen die de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in staat zullen stellen om reclame-uitingen voor deze aanbieders te verbieden. Tevens verwacht de AFM via de samenwerking met andere Europese toezichthouders stappen te kunnen zetten. Indien deze maatregelen onvoldoende resultaat hebben, kunnen nadere stappen worden overwogen waarbij ook gezocht kan worden naar oplossingen in Europees verband. In het actieplan inzake financiële diensten voor consumenten geeft de Europese Commissie aan na te willen denken over het mitigeren van het risico dat onverantwoord grensoverschrijdend krediet wordt verleend. De Europese Commissie komt nog met voorstellen.

De leden van de fractie van D66 vragen wat de gevolgen zijn voor de Nederlandse regelgeving wanneer de regels rondom consumptief en hypothecair krediet geharmoniseerd worden.

In de Wet op het financieel toezicht (Wft) is vastgelegd dat een aanbieder van krediet geen overeenkomst mag aangaan met een consument als dit met het oog op overkreditering onverantwoord is. Dit verbod op overkreditering geldt zowel voor consumptief krediet als voor hypothecair krediet en vloeit voort uit de betreffende Europese richtlijnen. De regels van hypothecaire kredietverlening (de leennormen) zijn uitgewerkt in de regeling hypothecair krediet. De leennormen voor consumptief krediet zijn niet vastgelegd in een ministeriële regeling, maar in door de sector vastgestelde gedragscodes. Een belangrijk verschil tussen de hypothecaire en consumptieve leennormen is dat de kredietnorm bij hypotheek is gebaseerd op de basisbegroting van één type huishouden. Bij de consumptieve kredietnorm worden vier typen huishoudens onderscheiden. Dit is een belangrijk element waardoor verschillen in leencapaciteit ontstaan. De sector is op dit moment samen met het Nibud bezig met een verkenning om de consumptieve en hypothecaire leennormen beter op elkaar te laten aansluiten. Deze verkenning is nog gaande en de uitkomsten en mogelijke consequenties voor de Nederlandse regelgeving zijn nog niet bekend.

1.3 Overstappen tussen aanbieders en nummerportabiliteit

De leden van de fractie van D66 vragen hoe in Nederland wordt onderzocht hoe eventuele obstakels voor overstappen kunnen worden opgelost.

Zoals aangegeven in de kabinetsreactie ondersteunt het kabinet onderzoek naar mogelijkheden om overstappen in het algemeen makkelijk te maken. Hierbij dient rekening te worden gehouden met inzichten uit consumentengedrag. Recentelijk heeft het Ministerie van Economische Zaken nog onderzoek laten doen naar oorzaken van consumenteninertie.¹ Over het algemeen zullen de obstakels die binnenlands bestaan er ook bij een internationale overstap zijn. Bij een internationale overstap komen daar mogelijk nog andere belemmeringen bij in de vorm van kosten en

¹ Van Putten, M. e.a., (2016), Consumenteninertie in de keuze van contracten van dienstenmarkten. (Universiteit Leiden en NIBUD) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/12/08/consumenteninertie-in-de-keuze-van-contracten-van-dienstenmarkten>

onzekerheden waaronder taalverschillen en verschillen in juridische context. Als het gaat om overstappen van specifiek een bank naar een andere bank blijkt uit onderzoek dat het niet mee kunnen nemen van het rekeningnummer een belangrijk obstakel is.² Om deze reden zet ik mij zoals eerder geschreven in voor nummerportabiliteit (op Europees niveau).

De leden van de fracties van de VVD, D66 en de PvdA hebben vragen over de mogelijkheden voor nummerbehoud bij het overstappen naar een andere bank. De leden van de fractie van de VVD vragen hoe de Europese Commissie kijkt naar nummerbehoud en wat Nederland doet om nummerportabiliteit onder de aandacht te brengen. Ook de leden van de fractie van D66 vragen of ik me inzet voor het behouden van het rekeningnummer bij overstappen naar een andere bank. Hierbij vragen deze leden naar het effect van het International Bank Account Number (IBAN) op het overstappen naar een andere financiële dienstverlener. Verder vragen de leden van de fractie van de PvdA in hoeverre het actieplan ertoe leidt dat buitenlandse banken eenvoudiger toegang krijgen tot de Nederlandse markt voor betaalrekeningen voor consumenten. Tenslotte vragen de leden van de fractie van de PvdA in hoeverre nieuwe toetreders tot de Nederlandse betaaldienstensector verplicht zijn om het Nederlandse dienstverleningsniveau te evenaren.

Zoals ik in mijn brief van 7 juli 2016. aangeef, ben ik voorstander van nummerportabiliteit op Europees niveau en zet ik mij in voor verdere gedachtevorming over nummerportabiliteit in de evaluatie van de Europese Richtlijn betaalrekeningen (Payments Accounts Directive, PAD) in 2019.³ Zie hierover mijn brief van 7 juli 2016. en de brief van 14 november jl. aan de heer Dombrovskis, Commissaris van de Europese Commissie voor Financiële stabiliteit, Financiële diensten en Kapitaalmarktenunie die ik heb medeondertekend. De heer Dombrovskis heeft laten weten dat een kosten-batenanalyse naar EU-brede nummerportabiliteit onderdeel zal zijn van een diepgaande PAD evaluatie.

Het IBAN bestaat uit onder meer een landcode en een identificatiecode van de desbetreffende bank. Bij het overstappen naar een andere bank wordt een nieuw IBAN aangemaakt. Uit onderzoek van DNB blijkt dat IBAN-behoud bij het overstappen naar een andere bank in Nederland zeer complex is, omdat het technische en operationele aanpassingen vergt van alle partijen in de betaalketen, ook van aanbieders buiten Nederland. Zo zal het routingmechanisme van betaalopdrachten van de huidige IBAN-infrastructuur aangepast moeten worden. Een mogelijke oplossing is een centraal raadpleegbestand met daarin de IBAN's van alle overstappers. Een andere – veelbelovende – vorm om overstappen te vergemakkelijken is het gebruik van een alias. Aliassen worden nu op bescheiden schaal in Nederland gebruikt bij betalingen tussen consumenten, bijvoorbeeld door via een betaalapp over te boeken naar een 06-nummer of een e-mailadres uit de contactenlijst in de mobiele telefoon. Bij verandering van betaalrekening hoeft aan deze contacten dan geen wijziging van IBAN te worden doorgegeven.

Zoals ik in mijn brief van 2 februari jl. aangeef acht ik het van belang dat op Europees niveau gedegen onderzoek wordt gedaan naar de impact van verschillende vormen van nummerportabiliteit, waaronder naar overstappen met behoud van alias en IBAN.⁴ Op dit moment kunnen consumenten overigens gebruik maken van de nationale Overstapservice waarmee ze gratis ondersteuning krijgen bij het overstappen naar een andere bank. Deze service wordt zeer gewaardeerd. Banken zijn

² DNB Working Paper – Banking products: you can take them with you, so why don't you? No. 490 (DNB – december 2015)

³ Kamerstuk 27 863, nr. 67

⁴ Kamerstuk 27 863, nr. 68

bovendien doende de service nog te verbeteren door het proces verder te digitaliseren. Tegelijkertijd blijkt uit onderzoek dat in tegenstelling tot het vergroten van de kennis over de overstap-service de invoering van nummerportabiliteit leidt tot een significante toename van de overstapkans (namelijk van 6,8% nu naar 13,3%). Zoals aangegeven in de kabinetsreactie op het *actieplan financiële diensten voor de consument* ondersteunt het kabinet onderzoek naar mogelijkheden om overstappen gemakkelijker te maken. De resultaten van dit onderzoek kunnen bijdragen aan de kennis over overstapdrempels en daarmee aan het verminderen van toetredingsdrempel voor buitenlandse banken. Het dienstverleningsniveau van het Nederlandse betalingsverkeer is relatief hoog. Buitenlandse partijen die zich in Nederland willen vestigen en die betaalrekeningen voor consumenten willen aanbieden zijn aan dezelfde wet- en regelgeving gehouden als Nederlandse financiële instellingen. Vanuit concurrentieoogpunt zullen buitenlandse toetreders het zich moeilijk kunnen veroorloven om een lager niveau van dienstverlening aan te bieden. Temeer daar onderzoek aantoont dat een groot deel van de Nederlandse consumenten als voorwaarde voor overstap stelt dat de nieuwe bank Nederlands is.

De leden van de fractie van de PVV vragen wat de gevolgen voor Nederland zouden zijn van het voorstel van de Europese Commissie om de transactietarieven voor alle valuta van de EU-lidstaten gelijk te trekken, en vraagt specifiek of dit in alle gevallen leidt tot een kostenbesparing voor burgers en bedrijven.

De huidige verordening betreffende grensoverschrijdende betalingen⁵ beperkt zich tot transacties in euro's. De Europese Commissie stelt in haar actieplan voor om de verordening te amenderen zodat zij ook geldt voor betalingen, binnen de EU, die in andere valuta van de EU-lidstaten worden uitgevoerd. Door de verordening te verbreden naar transacties die in andere valuta dan de euro worden uitgevoerd, zullen de tarieven voor deze grensoverschrijdende transacties lager worden. Voor Nederlandse burgers en bedrijven die transacties doen met EU-lidstaten buiten de eurozone, zal het leiden tot een kostenbesparing. Om deze reden steunt het kabinet deze maatregel. Op dit moment kunnen partijen die dergelijke transacties behandelen in EU-lidstaten buiten de eurozone namelijk hoge kosten in rekening brengen. Het amendement dat de Europese Commissie voorstelt, limiteert het bedrag dat partijen voor dergelijke transacties mogen vragen (deze kosten moeten namelijk hetzelfde zijn als de kosten voor een binnenlandse transactie). Voor transacties die binnen de eurozone plaatsvinden, blijven de kosten dezelfde, aangezien de verordening inhoudelijk op dit punt niet verandert.

De leden van de fractie van de PvdA vragen, naar aanleiding van de voorstellen voor meer transparantie over de kosten van dynamische valutaomrekening, hoe groot de verschillen tussen banken zijn bij deze omrekening, zowel tussen Nederlandse banken als Europese banken. Daarnaast vraagt de fractie van de PvdA welke marges banken mogen aanhouden bij dynamische valutaomrekening.

Dynamische valutaomrekening is een dienst waarbij een consument bij de aankoop van een product met een creditcard of het opnemen van geld in het buitenland ervoor kan kiezen om deze aankoop direct om te rekenen naar de eigen valuta. In plaats van dat de consument achteraf pas ziet wat de totale kosten zijn geweest, ziet hij al bij het opnemen bij een automaat of bij het betalen in de winkel wat de prijs in zijn eigen valuta is. Enerzijds biedt dit een service en een bepaalde mate van transparantie aan de

⁵ Verordening (EG) nr. 924/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende grensoverschrijdende betalingen in de Gemeenschap en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2560/2001, PB L 266 van 9.10.2009, blz. 11–18.

consument, aangezien de consument direct bij het pinapparaat kan zien hoeveel hij kwijt zal zijn. Het is namelijk verplicht dat klanten de keus krijgen of ze gebruik willen maken van dynamische valutaomrekening of niet en hierbij moet duidelijk aangegeven worden wat de gehanteerde valutaprijs is. Anderzijds kan de klant de valutaprijs bij aankoop van producten niet onmiddellijk vergelijken met de valutaprijs die wordt gehanteerd als de klant in de lokale valuta zou betalen en worden er bovendien bij dynamische valutaomrekening extra kosten in rekening gebracht in de vorm van een opslagpercentage. Dit is niet altijd bekend bij de consument en kan ertoe leiden dat consumenten uiteindelijk meer betalen dan als ze geen gebruik hadden gemaakt van de dienst. In de herziene Europese Richtlijn betaaldiensten (PSD2) is opgenomen dat aanbieders van dynamische valutaomrekening de betaler volledig moeten informeren over alle aan te rekenen kosten en over de gehanteerde wisselkoers die voor de omrekening van de transactie wordt gebruikt. Ik heb geen inzicht in de winstmarges van aanbieders van dergelijke transacties en hoe groot de verschillen tussen de aanbieders zijn. Er bestaat op dit moment geen regelgeving over hoe hoog het opslagpercentage voor deze transacties mogen zijn. Gezien het belang van transparantie bij dynamische valutaomrekening voor de consument steunt het kabinet het voornemen van de Europese Commissie om hier onderzoek naar te gaan doen.

1.4 Autoverhuur

De leden van de fracties van VVD en D66 vragen naar de actie van de Europese Commissie met betrekking tot onduidelijke kosten bij autoverhuur.

Op 19 januari 2017 maakte de Europese Commissie bekend dat ze tot afspraken waren gekomen met de grootste internationale autoverhuurbedrijven. Deze bedrijven dekken volgens de Commissie 65% van de markt. Met deze bedrijven werd al sinds 2014 een dialoog gevoerd. Samen met de Europese consumentenautoriteiten en de vijf grootste autoverhuurbedrijven werd afgesproken dat de totale prijs van verhuur alle onvermijdelijke kosten bevat. De beschrijving van de belangrijkste huurdiensten is in begrijpelijke taal gesteld. De informatie over aanvullende verzekeringen moet duidelijk zijn en ook moeten klanten altijd de optie krijgen om de auto met een volle tank te retourneren. De Europese Commissie heeft aangegeven dat zij en de nationale consumentenautoriteiten de verhuurbedrijven scherp in de gaten zullen houden. Daarbij zal de Commissie vooral letten op andere autoverhuurbedrijven, want alle partijen zouden dezelfde transparantie over diensten en kosten moeten bieden. In het actieplan geeft de Commissie nogmaals aan dat zij de uitvoering van de overeenkomst met de grote autoverhuurbedrijven, met name met betrekking tot transparante prijsstelling van verzekeringsgerelateerde elementen, nauwlettend zal monitoren. Tegen het einde van dit jaar zal zij overwegen of verdere actie nodig is om transparante praktijken tot de hele markt uit te breiden. Daarbij wordt wetgeving niet uitgesloten.

De leden van de fracties van het CDA en van D66 vragen naar de actie van de Europese Commissie met betrekking tot vergelijkingsites.

De Commissie geeft aan te zullen samenwerken met de stakeholders om de kwaliteit en betrouwbaarheid van de vergelijkingswebsites voor financiële diensten te verhogen, door bevordering van de toepassing van bestaande beginselen en door middel van vrijwillige certificeringsregelingen. Vooralsnog is er dus geen sprake van een voornemen tot regelgeving of toezicht. Het streven naar het verhogen van kwaliteit en betrouwbaarheid van vergelijkingsites ondersteun ik. Ook in Nederland ga ik de komende tijd nader onderzoeken wat de rol van de overheid met betrekking tot vergelijkingsites zou moeten zijn.

2. Vragen over Fintech

De leden van de fracties van de VVD en het CDA hebben naar aanleiding van beide kabinetsreacties vragen gerelateerd aan FinTech gesteld. Deze worden gezamenlijk beantwoord.

De leden van de fracties van de VVD en het CDA vragen in hoeverre de Europese Commissie zal kijken naar belemmeringen in de huidige Europese wet- en regelgeving, welke regelgeving of vermindering van regelgeving er nodig zou zijn om de mogelijkheden die FinTech biedt te vergroten en waarom alleen naar een langetermijnstrategie wordt gekeken, en niet, in overleg met de sector, ook gekeken wordt naar quick wins op de korte termijn. Voorts vragen de leden van de fractie van het CDA of FinTech een rol kan spelen bij het versnellen van de Kapitaalmarktunieagenda.

Financiële technologie kan een rol spelen bij de nadere ontwikkeling van onderdelen van de kapitaalmarktunieagenda door het vergemakkelijken van grensoverschrijdende totstandkoming van transacties en levering van diensten, zowel voor ondernemingen als voor consumenten. De Europese Commissie heeft naast het actieplan kapitaalmarktunie en het actieplan financiële diensten voor consumenten een consultatie uitgeschreven over FinTech, waarin onder meer gevraagd wordt om aan te geven welke nationale of Europese wet- en regelgeving moet worden aangepast om de mogelijkheden voor FinTech oplossingen te vergroten. Ik heb, samen met de Autoriteit Consument en Markt, Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank, op de consultatie FinTech gereageerd en heb uw Kamer van deze reactie een afschrift doen toekomen.⁶ In deze reactie wordt erop gewezen dat er voor de toepassing van nieuwe technologieën wellicht aanpassingen aan wet- en regelgeving noodzakelijk zijn en dat de Europese Commissie het voortouw dient te nemen in het faciliteren van de dialoog met marktpartijen over het juiste regelgevend kader voor de toepassing van nieuwe FinTech technieken (zoals Blockchaintechnologie). De Europese Commissie vraagt in de consultatie op een verscheidenheid aan mogelijke acties op Europees niveau een reactie. Ik heb derhalve geen reden om aan te nemen dat alleen maatregelen voor de lange termijn genomen zullen worden.

3. Vragen naar aanleiding van Kabinetsreactie op het verslag «Versnellen van de Kapitaalmarktunie»

De vragen naar aanleiding van de kabinetsreactie op het verslag van de Europese Commissie over het «Versnellen van de kapitaalmarktunie» worden thematisch behandeld. Allereerst wordt ingegaan op een aantal procedurele en algemene thema's, gevolgd door de vragen over beleggingsinstellingen, bronbelasting en kapitaalsvereisten. Tenslotte worden een aantal specifieke onderwerpen behandeld.

3.1 Algemene vragen over het verslag

De leden van de fracties van de PVV en de SP vragen naar de haalbaarheid van de tijdlijnen in de routekaart voor wijziging van wet- en regelgeving zoals deze in het rapport zijn opgenomen. Bovendien vraagt de fractie van de PVV naar een specifieke tijdlijn voor de afronding van ieder voorstel.

Tijdens de Ecofin hebben de lidstaten samen met de Europese Commissie gezamenlijk overeenstemming bereikt over een herziene *Roadmap*⁷ met concrete acties voor het aanpakken van nationale belemmeringen. Deze herziene *Roadmap* biedt meer ruimte om eventuele wijzigingen in

⁶ Kamerstukken 32 013 en 22 112, nr. 145

⁷ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9430-2017-INIT/en/pdf>

nationale wet- en regelgeving door te voeren. De herziene tijdlijn, specifiek ingevuld voor de afzonderlijke voorstellen, vindt u als bijlage bij mijn beantwoording en biedt meer ruimte om wijzigingen te accommoderen. Het streven is om op alle genoemde barrières in de routekaart voor de uitvoering van de acties in het verslag voor het einde van 2019 actie te hebben ondernomen.

De leden van de fractie van D66 lezen dat het bij het opheffen van nationale barrières gaat om belemmeringen die ofwel niet gerechtvaardigd zijn of onevenredig zijn. De leden van de fractie van D66 vragen of kan worden toegelicht welke belemmeringen er wel bestaan maar hier eventueel niet onder vallen.

Of belemmeringen gerechtvaardigd en proportioneel zijn zal uiteindelijk vooral moeten blijken uit discussies met de leden in de deskundigengroep. Om toch een idee te geven van barrières die hieronder zouden kunnen vallen moet vooral worden gedacht aan barrières die voortvloeien uit het beschermen van de consument. Nationale regels ter bescherming van de consument kunnen een barrière vormen voor het vrij verkeer van kapitaal, tegelijkertijd kunnen deze regels wel proportioneel en gerechtvaardigd zijn.

De leden van de fractie van D66 vragen zich af wat er gebeurt als de lidstaten vrijwillig niet bereid zijn om de belemmeringen op te lossen. De leden van de fractie van de SP vragen naar de mogelijkheden voor lidstaten om per (sub)voorstel te beslissen om wel of niet mee te doen met de Kapitaalmarktunie. Voorts vragen de leden van de fractie van D66 of er ook een mogelijkheid is dat de verschillende eisen en definities op Europees niveau worden vastgesteld zodat belemmeringen worden voorkomen.

Tijdens de Ecofin hebben de lidstaten samen met de Europese Commissie gezamenlijk overeenstemming bereikt over een herziene *Roadmap*⁸ met concrete acties voor het aanpakken van nationale belemmeringen. De lidstaten hebben zich dus gecommitteerd aan het aanpakken van deze belemmeringen. De deskundigengroep zal de voortgang van de implementatie van de *Roadmap* monitoren. In de deskundigengroep kan *peer pressure* door deelnemers worden gebruikt indien anderen onvoldoende voortgang boeken. Uiteindelijk blijft het altijd mogelijk dat de Europese Commissie een voorstel doet dat is gericht op het verlagen van specifieke barrières middels Europese wet- en regelgeving.

3.2 Algemene vragen over het actieplan kapitaalmarktunie

De leden van de fractie van de VVD vragen hoe de voorstellen in het verslag van de Europese Commissie zorgen voor meer financieringsmogelijkheden voor het bedrijfsleven, vooral voor het mkb.

Diversificatie en vergroting van financieringsmogelijkheden vormen een hoofddoelstelling van het actieplan kapitaalmarktunie. Bovendien kan vergroting van het financieringsaanbod kosten omlaag brengen en zorgen voor een stabielere financiering van de reële economie. Het wegnemen van knelpunten voor het mkb om financiering te verkrijgen is één van de centrale thema's binnen het actieplan kapitaalmarktunie. Het voorliggende rapport is een uitwerking van één van de 33 acties in het oorspronkelijke actieplan. Het rapport is de uitkomst van een gezamenlijk onderzoek van een groep van deskundigen uit verschillende lidstaten die hebben bekeken welke ongerechtvaardigde barrières voor het vrij verkeer van kapitaal vrijwillig kunnen worden weggenomen. De maatregelen die worden genoemd in het rapport dragen bij aan het verlagen van barrières, en leveren zodoende een bijdrage aan het bereiken van de hoofddoel-

⁸ http://ec.europa.eu/info/sites/info/files/170519-roadmap-national-capital-barriers_en.pdf

stelling van de kapitaalmarktunie. Wanneer deze barrières lager zijn, is het zowel voor de vraag- als de aanbodkant van de financieringsmarkt eenvoudiger om grensoverschrijdend financiering te verstrekken of af te nemen, wat tot vergroting van de financieringsmogelijkheden voor het bedrijfsleven zorgt.

De leden van de fractie van het CDA vragen naar de analyse die ten grondslag ligt aan de acties binnen de Kapitaalmarktunie en de signalen uit de markt die de noodzaak tot het nemen van die acties aantonen. De Europese Commissie heeft bij ondermeer het actieplan en de *mid-term review* een *staff working document* uitgebracht,⁹ waarin de analyse en achtergrond van de voorgestelde maatregelen wordt toegelicht. Deze maatregelen komen deels voort uit signalen van marktpartijen, zoals te zien is in de reacties op het groenboek uit 2015 en de consultatie voorafgaand aan de publicatie van de *mid-term review* eerder dit jaar.

De leden van de fracties van de PVV, het CDA en D66 vragen respectievelijk naar de hoogte en de wijze van meting door zowel de Europese Commissie als Nederland van de gevolgen voor administratieve lasten en regeldruk voor het bedrijfsleven.

Wanneer wetgevende voorstellen van de Europese Commissie uitkomen dienen deze vergezeld te gaan van een *impact assessment* om de gevolgen voor administratieve lasten en regeldruk inzichtelijk te maken. Hierin wordt aangegeven hoe de lastendruk zich ontwikkelt ten opzichte van de huidige situatie. Wanneer gekozen wordt voor nationale maatregelen zal hier een wijzigingswet en/of -besluit voor worden opgesteld. Hierin wordt aandacht besteed aan de gevolgen voor administratieve lasten, regeldruk en/of nalevingskosten.

De leden van de fractie van het CDA vragen wanneer het versnellen van de kapitaalmarktunie een succes is en of er bereidheid is om in EU-verband te komen tot heldere doelen, effecten of andere indicatoren, zodat de lidstaten op een later moment kunnen vaststellen of het beleid het beoogde effect bereikt.

De Europese Commissie heeft recent haar *mid-term review* van het actieplan kapitaalmarktunie uitgebracht, waarover uw Kamer separaat een kabinetsreactie ontvangt. De Europese Commissie geeft aan dat zij op 20 van de 33 acties heeft geleverd, en stelt aanvullend negen prioritaire en zeven overige acties voor. Bij het uitkomen van de *mid-term review* is ook een *staff working document* gepubliceerd met statistische achtergronden en onderbouwing van de afzonderlijke acties van het actieplan kapitaalmarktunie. Door de indicatoren opgenomen in het *staff working document* behorende bij de *mid-term review* te monitoren kan worden gevolgd of het beleid de beoogde effecten bereikt.

3.3 Prospectus

De leden van de fractie van de VVD vragen naar de stand van zaken met betrekking tot de prospectusrichtlijn en het verhogen van de vrijstellingsgrens in Nederland.

In het algemeen overleg van de vaste commissie voor Financiën van 4 februari 2016 heb ik toegezegd de verhoging van de drempel onder gelijktijdige invoering van een meldplicht en minimum informatievereisten te laten plaatsvinden vooruitlopend op de invoering van de nieuwe Prospectusverordening. De bepalingen in de Prospectusverordening die zien op de vrijstellingsdrempel zullen naar verwachting in de zomer van

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015SC0183&from=EN> | https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/staff-working-document-cmu-mid-term-review-june2017_en.pdf

2018 in werking treden. De inwerkingtreding van de Nederlandse regeling waarin de vrijstelling wordt geregeld, zal ruim voor dat moment plaatsvinden, naar verwachting in de tweede helft van 2017. De regeling wordt momenteel geconsulteerd.

3.4 Securitiserings

De leden van de fractie van de VVD vragen naar de stand van zaken rond het voorstel voor eenvoudige, transparante en gestandaardiseerde (STS-)securitisaties. De leden van de fractie van de SP verwijzen naar het bereikte akkoord op dit voorstel en vragen naar de implementatiedata. Op 30 mei jl. hebben de Europese Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie een akkoord bereikt over het genoemde securitisatievoorstel. Daarna zijn technische overleggen gestart om enkele laatste openstaande punten te sluiten. Op 28 juni is het voorstel besproken in Coreper, waarna het in een nog te bepalen Raad zal worden bekrachtigd. De voorziene datum van inwerkingtreding van de STS-richtlijn en de richtlijn die de kapitaalregels voor banken aanpast (CRR) is 1 juli 2018.

De leden van de fractie van de SP merken op dat bepaalde securitisaties grote risico's met zich meebrengen voor de financiële stabiliteit en vragen naar het oordeel van het kabinet hierover.

Met het voorliggende voorstel wordt het verkrijgen van een beter inzicht gestimuleerd door eisen te stellen aan de eenvoud, transparantie en standaardisering van securitisaties. Financiële partijen zullen zo beter kunnen inschatten welke risico's zij willen dragen tegen welke prijs. Een van de functies van een securitisatie is immers het overdragen van risico's aan een andere partij die bereid is deze risico's te dragen. Via deze weg kan securitisatie eraan bijdragen dat risico's terecht komen bij de partijen die deze het beste kunnen dragen. Dit kunnen andere banken, maar ook grote institutionele beleggers zijn. Zo neemt ook de concentratie van risico's af binnen delen van het financiële systeem en ontstaat een evenwichtiger risicospreiding. Bovendien biedt securitisatie marktpartijen de mogelijkheid om hun risico's te beheren wanneer zij verplichtingen hebben met verschillende looptijden. Daarmee kan een stabiel financieel systeem ontstaan. Ontransparante hersecuritisaties worden verboden in het voorstel. Daarnaast komt er een rol voor de European Systemic Risk Board (ESRB) om de financiële stabiliteitsrisico's van securitisaties in het oog te houden. De ESRB zal daar ten minste iedere drie jaar over rapporteren.

3.5 Beleggingsinstellingen

De leden van de fractie van de VVD vragen in hoeverre gesproken is met beleggers en met beleggingsfondsen in Nederland over het wegnemen van barrières voor het grensoverschrijdend aanbieden van beleggingsfondsen. Voorts vragen de leden van de fractie van de VVD wat de mening van beleggers en aanbieders van beleggers van beleggingsfondsen is over de concrete voorstellen waar het gaat om de «pre verhandeling» en de «omgekeerde benadering».

In reactie op het groenboek kapitaalmarktunie¹⁰ en in de reactie op de consultatie inzake het grensoverschrijdend aanbieden van beleggingsfondsen¹¹ is reeds aandacht gevraagd voor barrières ten aanzien van het grensoverschrijdend aanbieden van beleggingsfondsen. Deze inzet is, mede naar aanleiding van gesprekken met marktpartijen bij het uitkomen van het groenboek, tot stand gekomen. Een eenduidige benadering wanneer sprake is van pre verhandeling en/of een omgekeerde

¹⁰ Kamerstuk 22 112, nr. 1950

¹¹ Kamerstuk 22 112, nr. 2217

benadering draagt bij aan het uitgangspunt om grensoverschrijdende barrières voor het aanbieden van beleggingsfondsen te verminderen. Uiteraard geldt dat, indien Nederlandse wetgeving wordt aangepast, dit voorafgegaan zal worden door een consultatie.

De leden van de fractie van de SP vragen welke actiepunten voor lidstaten te verwachten zijn op basis van de deskundigenwerkgroep voor het vaststellen van een gezamenlijke interpretatie van praktijken op het gebied van pre verhandeling en omgekeerde benadering, met als doel om convergentie van regelgeving op dit punt te bevorderen. Voorts vragen de leden van de fractie van de SP of lidstaten ervoor kiezen om hier niet aan mee te doen. De leden van de fractie van D66 vragen of een gezamenlijke interpretatie van praktijken op het gebied van pre verhandeling en omgekeerde benadering nu ook in nationale regels moet worden opgenomen of gehanteerd.

Tijdens de Ecofin hebben de lidstaten samen met de Europese Commissie gezamenlijk overeenstemming bereikt over een *Roadmap*¹² met concrete acties voor het aanpakken van nationale belemmeringen. Onderdeel van de *Roadmap* is het verminderen van barrières voor het grensoverschrijdend aanbieden van beleggingsfondsen. De lidstaten hebben zich dus gecommitteerd aan het aanpakken van deze belemmeringen. De Europese Commissie heeft bij het uitkomen van de *mid term review* van de kapitaalmarktunie aangegeven een *impact assessment* uit laten voeren over het grensoverschrijdend aanbieden van UCITS-¹³ en AIFM-¹⁴ beleggingsfondsen, hetgeen mogelijk leidt tot een wetgevend voorstel in het eerste kwartaal van 2018. Het is goed denkbaar dat de acties besproken in de deskundigengroep op het gebied van barrières t.a.v. het grensoverschrijdend aanbieden van beleggingsfondsen onderdeel zullen zijn van het wetsvoorstel. Voordat duidelijkheid is gegeven over de inhoud van een mogelijk wetsvoorstel zullen lidstaten naar verwachting zelf nog geen stappen ondernemen.

De leden van de fractie van de VVD vragen wat wordt bedoeld met de zin «Aanvullend is de Commissie voornemens met de lidstaten en ESMA te blijven reflecteren over de voordelen van één publiek domein voor kostengerelateerde informatie, in de vorm van een vergelijkende website of een centraal register».

Indien aanbieders van beleggingsfondsen in meerdere lidstaten een beleggingsfonds willen aanbieden, zal de aanbieder bij iedere afzonderlijke lidstaat moeten onderzoeken wat de kosten daarvan zijn. Met het centraliseren van kostengerelateerde informatie middels een vergelijkende website of een centraal register wordt bedoeld dat het voor een aanbieder mogelijk moet zijn om op één plek direct een overzicht te verkrijgen van de kosten voor het aanbieden van beleggingsfondsen in verschillende lidstaten.

De leden van de fractie van D66 vragen hoe Nederland in kaart gaat brengen welke administratieve voorschriften op dit moment gelden om te bekijken welke lasten eventueel kunnen worden geëlimineerd. Voorts vragen de leden van de fractie van D66 een reactie op het idee om deze administratieve voorschriften meer Europees vast te leggen zodat er geen verschillen en daarmee extra lasten ontstaan.

¹² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9430-2017-INIT/en/pdf>

¹³ Richtlijn 2014/91/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 tot wijziging van Richtlijn 2009/65/EG tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) wat bewaartaken, beloningsbeleid en sancties betreft.

¹⁴ Richtlijn 2011/61/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen en tot wijziging van de Richtlijnen 2003/41/EG en 2009/65/EG en van de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009 en (EU) nr. 1095/2010.

Het verder in kaart brengen van verschillende administratieve voorschriften kan worden besproken in de deskundigengroep. Verder heeft de Europese Commissie bij het uitkomen van de *mid term review* van de kapitaalmarktunie aangegeven een *impact assessment* uit laten voeren over het grensoverschrijdend aanbieden van UCITS¹⁵ en AIFM¹⁶ beleggingsfondsen. Naar verwachting zal in deze *impact assessment* ook aandacht zijn voor de belangrijkste verschillen in administratieve voorschriften. Het op Europees niveau vastleggen van de administratieve voorschriften kan hier een duidelijke bijdrage aan leveren, maar een eventueel voorstel zal uiteraard nader moeten worden beoordeeld.

De leden van de fractie van D66 constateren ook dat Nederland het belangrijk vindt dat er transparantie is over de kosten die in rekening kunnen worden gebracht door verschillende toezichthouders. Zij vragen hoe Nederland ervoor zorgt dat deze kosten inzichtelijk.

Nederland steunt de inzet om te komen tot het centraliseren van gegevens met betrekking tot de kostengerelateerde informatie op één centrale locatie. Informatie met betrekking tot het aanbieden van fondsen in Nederland is te vinden op de website van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

3.6 Woonplaatsvereiste

De leden van de fractie van D66 vragen of kan worden toegelicht waarom het niet hebben van een woonplaatsvereiste voor managers van financiële instellingen geen problemen oplevert voor toezicht. Voorts vragen deze leden of Nederland de lidstaten waar dit vereiste geldt, hier nog kennis over kan aanbieden zodat ook zij dit vereiste kunnen schrappen. De leden van de fractie van D66 vragen of het niet hebben van een woonplaatsvereiste zorgt voor problemen bij het bestrijden van fraude en het houden van goed toezicht.

In Nederland geldt geen vereiste dat beleidsbepalers van financiële ondernemingen met zetel in de Europese Unie in Nederland woonachtig moeten zijn. Wel geldt in Nederland dat beleidsbepalers hun werkzaamheden vanuit Nederland moeten verrichten. Door het vereiste dat beleidsbepalers hun werkzaamheden vanuit Nederland moeten verrichten zijn zij goed aanspreekbaar voor de toezichthouder. Bovendien geldt op basis van de desbetreffende richtlijnen dat toezichthouders samen moeten werken zodat, mochten er problemen optreden, de toezichthouders een beroep kunnen doen op hun collega-toezichthouders in de lidstaat waar de beleidsbepaler woonachtig is. Gezien het voorgaande zou het stellen van het woonplaatsvereiste op grond van het Europese recht vermoedelijk niet meer als proportioneel kunnen worden aangemerkt. De deskundigengroep zal verder spreken over dit onderwerp aan de hand van praktijkvoorbeelden uit lidstaten en in die groep zal de Nederlandse zienswijze kunnen worden gedeeld.

De leden van de fractie van de SP vragen wat de gevolgen zijn van het feit dat het tijdpad in de routekaart onvoldoende ruimte biedt om eventuele wetgeving op het gebied van woonplaatsvereisten aan te passen. Zij vragen of Nederland ervoor kan kiezen om de wetgeving niet aan te passen.

¹⁵ Richtlijn 2014/91/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 tot wijziging van Richtlijn 2009/65/EG tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) wat bewaartaken, beloningsbeleid en sancties betreft.

¹⁶ Richtlijn 2011/61/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen en tot wijziging van de Richtlijnen 2003/41/EG en 2009/65/EG en van de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009 en (EU) nr. 1095/2010.

Tijdens de Ecofin hebben de lidstaten en de Europese Commissie gezamenlijk overeenstemming bereikt over een *Roadmap* met concrete acties voor het aanpakken van nationale belemmeringen. De uiteindelijk overeengekomen *Roadmap* houdt beter rekening met het eventueel aanpassen van wet- en regelgeving door de lidstaten. In Nederland geldt geen vereiste dat beleidsbepalers van financiële ondernemingen in Nederland woonachtig moeten zijn. Wel geldt in Nederland het vereiste dat beleidsbepalers hun werkzaamheden vanuit Nederland moeten verrichten. Dit vloeit voort uit Europese richtlijnen (hoofdkantoor moet zich bevinden in de lidstaat van de statutaire zetel). Voor Nederland is het dus niet de verwachting dat regelgeving zal worden aangepast.

3.7 Bronbelasting

De leden van de fractie van de VVD geven aan dat volgens de Europese Commissie elke lidstaat moet aangeven welke beste praktijken zij tegen 2019 wil implementeren en verzoeken aan te geven hoe Nederland dit gaat aanpakken, in welk tempo verbeteringen worden doorgevoerd en of dit sneller kan dan 2019. De leden van de fractie van de PVV vragen in dit verband naar de eventuele gevolgen voor de systemen van de Belastingdienst en of de Belastingdienst deze gevolgen wel aan kan.

Sinds maart 2017 is een werkgroep van belastingdeskundigen uit de EU-lidstaten bezig om de *best practices* op het gebied van de vermindering van bronbelasting te beoordelen. Het is de bedoeling dat dit zal leiden tot een Code of Conduct aan het einde van dit jaar. Nederland zal nadat de Code of Conduct is gepubliceerd, beoordelen of en in hoeverre de bestaande procedures voor de vermindering van Nederlandse dividendbelasting nog verder kunnen worden verbeterd. Hierbij zullen ook de uitvoeringsgevolgen, zoals de ICT-aspecten, worden meegenomen. Nederland kent een vrijstellingsprocedure (*relief at source*) en een teruggaafprocedure. De teruggaafprocedure vindt inmiddels volledig digitaal plaats. Er wordt door de Belastingdienst op dit moment ook gewerkt aan digitalisering van de vrijstellingsprocedure. Verwacht wordt dat dit in de loop van 2018 gereed zal zijn. Dit zal uiteindelijk leiden tot een snellere behandeling van verzoeken.

De leden van de fractie van de PVV vragen om aan te geven welke beste praktijken Nederland naar voren zal brengen.

Nederland heeft een procedure voor «snelle teruggave» als best practice ingebracht. Dit betreft een regeling waarbij gemachtigden namens hun cliënten verzoeken om teruggaaf van dividendbelasting elektronisch kunnen aanleveren.¹⁷

De leden van de fractie van de VVD krijgen klachten over de Nederlandse situatie en vragen welke klachten er bij de Belastingdienst bekend zijn.

Er zijn bij de Belastingdienst geen klachten bekend over de Nederlandse procedures voor de vermindering van de Nederlandse dividendbelasting. Het is wel bekend dat in de omgekeerde situatie inwoners van Nederland die om vermindering van bronbelasting in het buitenland verzoeken tegen allerlei problemen aanlopen, zoals hoge kosten en lange termijnen. Deze vraag is ook aan de orde gesteld in de vragen en antwoorden bij de 19^e halfjaarsrapportage Belastingdienst (vraag en antwoord 1, welke is opgenomen als bijlage).¹⁸

De leden van de fractie van de VVD vragen over welke landen er op dit moment de meeste klachten zijn en hoe deze landen worden aangespoord om snel actie te ondernemen.

¹⁷ Zie Besluit van 23 juni 2014, nr. DGB 2014/1008, onderdeel 3 (Stcrt. 2014, nr. 18451)

¹⁸ Kamerstuk 31 066, nr. 362

Het is mij niet bekend over welke landen de meeste klachten zijn. De Belastingdienst heeft hierin geen rol, omdat het hier de procedures van de buitenlandse belastingdiensten betreft. Er wordt richting bepaalde landen dan ook geen bijzondere actie ondernomen. Nederland werkt wel binnen EU- en OESO-verband mee om de processen voor de vermindering van bronbelasting te vereenvoudigen en te uniformeren.

3.8 Financiële educatie

De leden van de fractie van D66 vragen aan welke innovatieve oplossingen wordt gedacht om financiële geletterdheid te verbeteren, of deze oplossingen al bestaan en zo niet, wie deze dan gaat ontwikkelen. Deze leden vragen wat hierin de rol van de Nederlandse overheid en van de Nederlandse financiële sector kan zijn.

Voor consumenten probeert Wijzer in geldzaken via onder meer haar website op diverse manieren de consument te interesseren en activeren, bijvoorbeeld door het aanbieden van checklists en online (reken) tools. Wijzer in geldzaken is een initiatief van het Ministerie van Financiën. Hierin bundelen partners uit de financiële sector, de wetenschap, de overheid, onderwijs-, voorlichtings- en consumentenorganisaties hun krachten om verantwoord financieel gedrag in Nederland te bevorderen. Voor het onderwerp financiële educatie is onder de deskundigengroep vrij verkeer van kapitaal een aparte sub-groep opgericht waardoor een platform bestaat voor lidstaten om beste praktijken met elkaar te delen. Tijdens de eerste bijeenkomst van de expertgroep financiële educatie heeft Wijzer in geldzaken een presentatie gegeven over de rol van financiële educatie in Nederland.

De leden van fractie van de SP vragen om toe te lichten wat de opmerking dat er rekening zal worden gehouden met de grensoverschrijdende dimensie van financiële educatie betekent.

Zoals in het rapport van de Europese Commissie staat aangegeven worden consumenten geconfronteerd met steeds complexere financiële producten. Zonder een goed begrip van het risico dat zij lopen kunnen zij onverstandige financiële beslissingen nemen of goede beleggings- of financieringskansen, met name grensoverschrijdende, mislopen.

3.9 Pensioenfondsen

De leden van de fractie van de SP vragen naar een oordeel over de zogenaamde «home bias» in het investeringsbeleid van verzekeraars en pensioenfondsen.

De investeringsbeslissing is uiteindelijk aan de fondsen binnen de geldende wettelijke kaders. Pensioenfondsen hebben een wettelijke fiduciaire verplichting jegens hun deelnemers om de ingelegde premiegelden zo goed mogelijk te beleggen en beheren binnen een risicohouding die aansluit bij de samenstelling van het pensioenfonds. Daarnaast kunnen pensioenfondsen in overleg met sociale partners en deelnemers rekening houden met zaken die raken aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Beleggingskeuzen ten aanzien van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen vallen daaronder. De pensioenwet (artikel 135) verplicht pensioenfondsen dat zij hierover verantwoording afleggen. Het financieel toetsingskader geeft pensioenfondsen evenwel een belangrijke mate van vrijheid hoe zij het strategisch beleggingsbeleid inrichten (waarop DNB toeziet). Een fonds kan besluiten om gericht in bepaalde sectoren of landen te investeren. Daarbij blijft, echter, een goede evaluatie van krediet-, liquiditeits- en marktrisico van belang en moeten concentratierisico's worden tegengegaan. Als bij een fonds investeringen in de Nederlandse economie zwaarder vertegenwoordigd zijn, ten opzichte van de positie van Nederland in de wereldeco-

nomie, dan is het fonds in beginsel gevoeliger voor de financiële ontwikkelingen in ons land. Omgekeerd wordt het investeringsklimaat in Nederland mogelijk extra beïnvloed door de investeringsbeslissingen van een pensioenfonds indien er sprake is van een hogere investeringsquote in Nederland en het fonds voldoende omvang heeft. Deze effecten zijn wel afhankelijk van maatvoering en de liquiditeit en prijsgevoeligheid van de activa waarin wordt geïnvesteerd. Dit kabinet heeft met als doel investeringen te stimuleren op terreinen waar Nederland nu kansen laat liggen Invest-NL opgericht. Invest-NL biedt investeerders, waaronder pensioenfondsen, een extra investeringsmogelijkheid. Daarnaast is in 2014 de Nederlandse Investeringsinstelling opgericht om langetermijnfinancieringsmogelijkheden voor institutionele beleggers in de Nederlandse economie te vergroten.

De leden van de fracties van de SP en D66 vragen naar de overwegingen ten aanzien van het delen van «best practices» van grensoverschrijdend beleggen van pensioenfondsen.

Er wordt nog bezien of Nederland zal deelnemen aan deze subgroep, daar Nederland als «best practice» geldt door de afwezigheid van vereisten voor spreiding van beleggingen op basis van jurisdictie. Dit is afhankelijk van de meerwaarde die deelname kan bieden, daar deelname een tijdsinvestering vergt en voor Nederland slechts beperkte meerwaarde heeft.

3.10 Kapitaalregels

De leden van de fractie van de VVD vinden dat belemmeringen voor het verkeer van liquiditeit binnen grensoverschrijdende bankengroepen moeten worden aangepakt en stelt dat lidstaten hiervoor geen belemmeringen zouden mogen opwerpen. Deze leden vragen welke belemmeringen hier zijn. De leden van de fractie van de VVD vragen tevens naar een overzicht van de belemmeringen die worden opgeworpen en naar wat de Europese Commissie daar concreet aan gaat doen.

Bij grensoverschrijdende bankengroepen stellen toezichthouders in verschillende landen eisen om depositohouders en de belastingbetaler in eigen land te beschermen. Dit is in de meeste gevallen vanuit een prudentieel oogpunt ook wenselijk, maar in sommigen gevallen kunnen deze eisen hoger uitvallen dan noodzakelijk is om het doel te bereiken. Zo valt te denken aan nationale koppen die ten koste gaan van het efficiënt inzetten van kapitaal en liquiditeit op verschillende plekken binnen bankengroepen. Dergelijke belemmeringen dienen gerechtvaardigd te worden vanuit prudentieel oogpunt.

Verschillende lidstaten maken gebruik van de nationale opties en discreties in de kapitaalvereistenverordening (CRR). Bij de invoering van de CRR, hebben verschillende lidstaten (o.a. Oostenrijk, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Luxemburg, Portugal, Italië, Cyprus, Malta en Finland) er bijvoorbeeld voor gekozen om de nationale optie voor de vrijstelling van intra-groep blootstellingen in artikel 493 CRR te activeren. Daarmee heeft de nationale toezichthouder de bevoegdheid om te beslissen over het vrijstellen van intra-groep blootstellingen en is daarmee in staat om beperkingen op te leggen. Nederland maakt geen gebruik van de nationale optie in artikel 493 CRR. De eindverantwoordelijkheid voor het toezicht op banken binnen de bankenunie is neergelegd bij één toezichthouder (de ECB) en er zijn afspraken gemaakt over resolutie en afwikkeling van banken. In kader van de herziening van de kapitaaleisenrichtlijn stelt de Europese Commissie voor om de toezichthouders nu de ruimte bieden om onderdelen van de bankengroep uit te kunnen zonderen van

prudentiële eisen op soloniveau in ruil voor extra waarborgen¹⁹. Voorwaarde is hierbij dat de solvabiliteit en liquiditeit van een bank als geheel op orde is. Het huidige raamwerk biedt hier al ruimte voor. Het aanpakken van eventuele belemmeringen laat echter onverlet dat het doel van prudentiële regelgeving is en blijft om de financiële stabiliteit te waarborgen. Nederland heeft aangedrongen dat hierbij van belang is dat ook wordt gekeken naar wat mogelijke knelpunten zijn in de huidige regelgeving waardoor in de praktijk de al bestaande ruimte niet (optimaal) kan worden benut. Concreet denk ik hierbij aan het onderzoeken in hoeverre het opzetten van de zogenoemde «Single Liquidity Subgroups» kan worden vergemakkelijkt, zoals ook wordt benoemd in het voortgangsrapport van het Maltese voorzitterschap van 12 juli jl.²⁰

De leden van de fractie van de VVD vragen wanneer er meer duidelijkheid te verwachten is t.a.v. opties en discreties in kader van de herziening van de kapitaaleisenrichtlijn en -verordening (CRD/CRR).

In de roadmap ter versterking van de bankenunie is de Europese Commissie opgeroepen tot voorstellen voor verdere harmonisering van opties en nationale discreties (ONDs) binnen het kapitaaleisenraamwerk, met als doel financiële fragmentatie tegen te gaan.

De Europese Commissie gaat hier ook op in en doet voorstellen om «ringfencing» van kapitaal en liquiditeit tegen te gaan. Op dit moment wordt er door de lidstaten en de Europese Commissie over deze voorstellen onderhandeld. De verwachting is dat Estland hier prioriteit aan gaat geven tijdens haar voorzitterschap gedurende de tweede helft van 2017. Een deel van de voorlopige voortgang treft u in het eerdergenoemde voortgangsrapport.

De leden van de fractie van de VVD vragen waarom er met betrekking tot ONDs niet snel aanpassingen kunnen worden gedaan en hoe het krachtenveld is ten aanzien van het wegnemen van de belemmeringen.

Het kapitaaleisenraamwerk kent opties en nationale discreties (ONDs) voor lidstaten en toezichthouders bij implementatie en toepassing van prudentiële regelgeving. Binnen de bankenunie zijn door het Single Supervisory Mechanism (SSM) de afgelopen jaren al grote stappen gezet om deze ONDs op een meer geharmoniseerde wijze toe te passen. Het krachtenveld is niet eenzijdig omdat dit per optie of discretie kan verschillen, afhankelijk van hoeveel waarde toezichthouders of lidstaten hechten aan individuele opties of discreties en of er gebruik van wordt gemaakt. Hoewel er in de roadmap ter versterking van de bankenunie is opgeroepen tot verdere harmonisering, dient opgemerkt te worden dat verdere harmonisatie van ONDs voor lidstaten over het algemeen gevoelig ligt, mede omdat sommige lidstaten ONDs juist inzetten om risico's te reduceren.

De leden van de fractie van D66 vragen of de Nederlandse toezichthouder bij het verlenen van grensoverschrijdende ontheffingen van liquiditeitsvereisten ook problemen heeft ondervonden en om welke problemen dit gaat.

Als nationale toezichthouder heeft De Nederlandsche Bank geen verzoeken ontvangen voor het verlenen van grensoverschrijdende ontheffing van de liquiditeitsvereisten aan instellingen onder haar directe toezicht.

¹⁹ Zo dient binnen de bankengroep onder meer een garantie te worden verstrekt aan de bank die wordt vrijgesteld van de prudentiële eisen, die op elk moment moet kunnen worden ingeroepen. Deze garantie dient minimaal even hoog te zijn als de eisen waarvan de bank wordt vrijgesteld.

²⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9484-2017-REV-1/en/pdf>.

De leden van de fractie van D66 vragen tevens naar de juridische bevoegdheid van nationale toezichthouders om grensoverschrijdende ontheffingen te verlenen.

Hiervoor geldt dat de bevoegde autoriteit beslist over het verlenen van vrijstellingen van de liquiditeitsvereisten. Voor instellingen die zijn aangemerkt als significante banken is de ECB de bevoegde autoriteit. Voor de minder significante banken is de nationale toezichthouder de bevoegde autoriteit. Ook de toezichthouder van de moeder- en/of dochteronderneming, waarmee de instelling een grensoverschrijdende enkele liquiditeitssubgroep wil vormen, moet instemmen met de vrijstelling van liquiditeitseisen.

De leden van de fractie van D66 vragen in welke andere fora, zoals aangegeven in de brief, deze problemen tevens worden besproken.

De andere fora waar belemmeringen voor het verkeer van liquiditeit binnen grensoverschrijdende bankgroepen aan de orde kan komen zijn bijvoorbeeld het SSM evenals de Commission Expert Group on Banking (CEGBPI) en Raadswerkgroepen in het kader van de herziening van het kapitaaleisenraamwerk (CRD/CRR) voor banken.

De leden van de fractie van de SP willen weten of er van de zijde van de Europese Commissie nog voorstellen verwacht kunnen worden om de bancaire sector veiliger te maken, gezien de Kapitaalmarktunie bedoeld is om de afhankelijkheid van banken van burgers en overheden binnen de EU te verkleinen. Ook vragen deze leden naar onderhandelingen omtrent scheiden van nuts- en zakenbanken.

In juni 2016 heeft de Ecofin raadsconclusies aangenomen over de versterking van de Bankenunie. De timing en samenhang van verschillende maatregelen t.a.v. risicoreductie zijn vastgelegd in een zogenaamde roadmap. In december jl. heeft de Europese Commissie enkele voorstellen ten aanzien van risicoreducerende maatregelen gepresenteerd. Hierover heeft u op 19 december 2016 een kabinetsreactie ontvangen. De Europese Commissie doet hierbij o.a. voorstellen t.a.v. Leverage Ratio, Pijler II raamwerk, afspraken ten aanzien van de Net Stable Funding Ratio (NSFR) en het handelsboek. Deze maatregelen hebben als doel om de risico's in de Europese bankensector verder terug te dringen en de kosten van eventuele bancaire problemen niet langer bij de belastingbetaler neer te leggen, maar bij de aandeelhouders en schuldeisers. Over deze voorstellen wordt op dit moment door de lidstaten en de Europese Commissie onderhandeld. Onlangs is er een raadsakkoord bereikt over een crediteurenhiërarchie voor banken en een versnelde procedure voor de infasering van de accounting standaard IFRS 9. Over andere voorstellen uit de roadmap (zoals de hoogte van bailinbare buffers / MREL) en andere voorstellen, zoals de structurele hervorming banken (scheiding nuts- en zakenbanken), wordt nog onderhandeld. Daarnaast geldt voor een aantal voorstellen dat de definitieve afspraken uit het Basel Comité worden afgewacht alvorens hierover Europese besluiten worden genomen. Het gaat hierbij o.a. over de hoogte van de leverage ratio. Op dit moment worden er bovenop de afspraken die reeds zijn gemaakt in de roadmap tot versterking van de Bankenunie geen aanvullende voorstellen verwacht. Het is nu zaak af te maken wat is afgesproken. Dit laat onverlet dat, hoewel de door de Commissie voorgestelde maatregelen een goede basis bieden voor verdere risicoreductie in de Europese bankensector, het kabinet de noodzaak ziet om de voorstellen op onderdelen verder aan te scherpen.²¹ Over het Commissievoorstel betreffende structurele maatregelen ter verbetering van de weerbaarheid van banken, waar het scheiden van risicovolle- van kernactiviteiten een essentieel onderdeel van uitmaakt

²¹ Kamerstuk 22 112, nr. 2261

(ook wel de BSR), heeft de Raad in 2015 een positie bereikt.²² Naar verwachting beginnen de triloog-onderhandelingen pas zodra het Europees Parlement haar positie heeft bepaald.

De leden van de fractie van de SP hebben gevraagd hoe het kabinet aankijkt tegen ontwikkelingen waarbij de VS op grote schaal financiële regelgeving zou herzien. Zij geven hierbij aan dat lidstaten er extra alert op moeten zijn dat deze deregulering geen postvat binnen de EU. Ik ben van mening dat afspraken die in internationaal verband zijn gemaakt in het kader van de versterking van de weerbaarheid van de financiële sector moeten worden uitgevoerd en zie dan ook geen aanleiding tot afzwakking van deze afspraken, ook niet in Europa. Wat betreft de ontwikkelingen in de VS, heb ik kennisgenomen van het feit dat de US Treasury recent op verzoek van de Amerikaanse regering heeft gekeken naar mogelijke wijzigingen in de financiële regelgeving (Dodd-Frank), waarop de Treasury meerdere beleidsopties heeft genoemd in een rapport.²³ Laat ik voorop stellen dat hervormingen die sinds de crisis zijn doorgevoerd niet moeten worden teruggedraaid. Het is wel belangrijk om op te merken dat de Treasury nu is gekomen met een «menukaart» aan beleidsopties, waarvan het merendeel zich niet richt op het per se terugdraaien van cruciale hervormingen. Deze beleidsopties zien bijvoorbeeld op het reduceren van de regeldruk voor kleine banken (o.a. verhoging van vrijstellingsgrenzen), minder scherp toezicht voor banken met een hoge leverage ratio (>10%), verandering in o.a. de structuur van de autoriteit voor consumentenbescherming en het toestaan van het afdekken van risico's en marketmaking binnen de zogeheten Volcker rule.

De Minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem

²² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10150-2015-INIT/en/pdf>.

²³ <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Documents/A%20Financial%20System.pdf>.